

SYBRAND JAN VAN DER LINDE, EEN VERGETEN SLACHTOFFER

Sybrand Jan, kortweg Syb, was geboren op 16 november 1921 in Den Haag. Hij was een zoon van Jan van der Linde uit Joure en Grietje Pol. Vader Van der Linde werd hoofdopzichter van publieke werken in Amsterdam. Syb groeide daar op en deed de Handels-HBS. Aan werken is hij daar niet toegekomen. Het gezin Van der Linde was NSB-sympathiserend. Toen de arbeidsinzet in Duitsland op gang kwam stond Syb te trappelen om zich te melden. Er werd afscheid genomen van vrienden en familie en Syb vertrok naar Duitsland. Onder die vrienden waren nogal wat jongeren van de Gereformeerde Kerk. Onder die jongeren was Catharina Maria ("To") van der Merwe. Haar ouders woonden in Dedemsvaart, Sluis 6. Ze was naar Amsterdam vertrokken vanwege een familiecontact, "Tante Bet", die een baantje voor haar wist. Ze kwam er om te 'dienen', dienstmeisje te zijn bij de familie Schippers. De heer Schippers was productmanager bij Heineken. Via de Gereformeerde jongens- en meisjesverenigingen had Syb haar leren kennen. Hij bracht haar naar huis en ze kregen verkering. Toen Syb eenmaal in Duitsland was vielen hem de schellen van de ogen. Hij kwam terug op zijn nazi-sympathieën. Hij wilde zo gauw mogelijk weg proberen te komen. Eén van de mogelijkheden was het verlof dat je kon krijgen als je trouwde. Syb en Catharina trouwden 14 september 1943 in Dedemsvaart. Hij keerde niet terug naar Duitsland. Hij dook onder bij zijn schoonouders.

Tijdens een razzia werd hij opgepakt, samen met zijn zwager Hennie (Hendrikus Emanuël) van de Merwe, en als strafmaatregel naar strafkamp Erika gestuurd. Syb moest daar werken in de bosploeg, bosarbeid.

Met de komst van de steeds verder oprukkende

Canadese troepen in het vooruitzicht besloot de leiding van kamp Erika dat de gevangenen weggevoerd moesten worden. Op 5 april 1945 werd bekend gemaakt dat de gevangenen zouden worden overgebracht naar kamp Westerbork. Ze zouden de hele afstand lopend af moeten leggen, want transportmiddelen warentoer hen niet meer aanwezig. Syb van der Linde was één van de vele onbekende mannen die in colonne via Hoogeveen noordwaarts liepen. Onderweg zagen heel wat mannen een kans om weg te komen. Op de 6e april lukte het Syb om in de buurt van Spier met twee Hagenaars in het struikgewas langs de weg te schieten. Ze probeerden zo snel mogelijk zo ver mogelijk weg te komen, steeds op hun hoede en steeds rekening houdend met achtereenvolgende bewakers. Die avond kwamen ze moe in Pesse aan. Onderweg hadden ze al kans gezien hun gevangenis-kleding gedeeltelijk in te ruilen voor burgerkleding. Ze zochten onderdak bij een boerderij. De boer en de boerin zetten hen stevig en smakelijk eten voor, maar na zo'n hongerdag en een periode strafkamp Erika smaakte alles beter dan wat ze hadden gehad. Ze konden er die nacht blijven slapen.

De andere morgen werden ze getraakteerd op een stevig ontbijt van pannenkoeken met spek. Dwars door de velden trokken ze verder naar het zuiden. De wegen waren te gevaarlijk, door de patrouillerende Landwachters en terug trekkende Duitsers. Syb wilde weer Dedemsvaart zien te komen. Zijn tochtgenoten wilden naar Ommen terug, naar de bevrijders. Ergens bij de spoorlijn Meppel-Hoogeveen namen ze afscheid van elkaar. Syb moest over de Hoogeveensche Vaart zien te komen. Hij probeerde dat bij Hoogeveen. "Nog voor Hoogeveen, bij de sluis", werd er later gezegd, is hij alsnog opgepakt door plotseling opduikende Landwachters. Dit moet bij de sluis zijn geweest die er nu nog ligt, want daar lag de route naar

Dedemsvaart. Het waren Landwachters die in nauw contact stonden met de bezettingsmacht van het kamp Ten Arlo. Syb werd die 7^e april opgesloten in Ten Arlo. Daar zal hij zijn eerste verhoor hebben gehad. Op 8 april werd Syb overgebracht naar het Noorderhuis. De Duitse eenheid daar zal de verhoren vervolgd hebben. Die 9^e april werd ook Albert Eggen van kamp Ten Arlo overgebracht naar het Noorderhuis. Wanneer Johan Dhont daar kwam is niet bekend, maar hij was er eveneens op de 9^e april.

De 9^e april bracht een verwarrende situatie van gevechten tussen Duitse en Franse troepen, doodschieten van leden van de familie Scholing, oppakken van omwonenden van de Toldijk en de nabijgelegen Wijsterse Weg en wegvoeren van een groep

gevangenen, die door de vechtende Duitse troepen

waren opgepakt. De gevangenen werden geselecteerd door een verraadster. We kennen alle namen van de mannen die daarbij betrokken waren, uit de getuigenverhoren na de oorlog. De naam van Syb werd daarbij niet genoemd, noch die van Albert Eggen, noch die van Johan Dhont. De Duitsers van het Noorderhuis waren een andere eenheid dan de Duitsers die vochten tegen de Fransen. De Duitsers die vochten tegen de Fransen hadden ook een ander beleid van omgaan met gevangenen dan de Duitsers van het Noorderhuis. De laatste groep nam namelijk geen gevangenen mee toen ze die 9^e april het Noorderhuis verlieten en noordwaarts trokken. De dood van Johan Dhont, Albert Eggen en Sybrand Jan van der Linde staat dan ook helemaal los van het drama waarbij 19 personen van de families Scholing, Lunenburg en diverse onderduikers en Hooegeveense jongemannen de dood vonden. De overeenkomst is de omgeving en de oprukkende bevrijdingstroepen, waardoor de Duitsers tot grof geweld kwamen, de situatie is totaal anders. Dat weten we namelijk omdat de weduwe van Syb bij het proces aanwezig was van degene die verantwoordelijk was voor de dood van de drie mannen van het Noorderhuis. Wat ze haar zoon (geboren 17 augustus 1944) daarvan vertelde, en noteerde in een inmiddels vernietigd schriftje, staat nog onuitwisbaar in zijn geheugen gegrift en wordt aangevuld door een gedrukt verslag van een oud-gevangene van kamp Erika uit 1946.

De laatste soldaten van het Noorderhuis wilden op 9 april 1945 vertrekken. Een Oostenrijkse rechter in Duitse dienst, een zekere Behringer, was met een jeep langs de vluchtende troepen komen rijden. Hij was op dat moment bij deze troepen en was de hoogste in rang. Hem werd gevraagd wat ze moesten met de gevangenen. "Erschiessen!", was het bevel geweest. Behringer had een goed

geheugen en later stond dit moment nog helder voor zijn geest. "Van der Linde, dat was die lange man hè?" 's Middags om vijf uur werden de drie mannen (Eggen, Dhont en Van der Linde) uit het pand gehaald en verdwenen onder geleide van drie Duitsers en hun commandant in het aangrenzende Spaarbankbos. De commandant had een revolver in zijn hand. De drie mannen werden doodgeschoten en gedumpt in een sloot, op de rand van het Spaarbankbos en het bos van de Erven Pol. Door de veroordeling van Behringer en wat hij zich wist te herinneren kwam vast te staan dat de executie plaats had gevonden op 9 april. De mannen werden de 11^e april gevonden door Berend Moes. Die bracht hun lichamen samen met Hendrik Strijker op een wipkar naar de opbaarruimte bij het ziekenhuis Bethesda. Vervolgens werden ze opgebaard in de Nederlandse Hervormde kerk. Albert Eggen en Johan Dhont werden al snel herkend. Albert Eggen werd begraven op de begraafplaats van Zuidwolde. Johan Dhont werd 14 april begraven op de begraafplaats van Hooegeveen. Er was één onbekende bij. Hij werd opgebaard in een open kist, gefotografeerd, en spullen die ter identificatie konden dienen werden bewaard. Het Rode Kruis ontfermde zich over de onbekende. Toen zich op 14 april nog niemand had gemeld als familielid of vriend van de vermoorde, werd hij die middag ter aarde besteld, onder auspiciën van het Rode Kruis. Ds. Faber uit Hooegeveen leidde de plechtigheid. Men herinnerde zich deze later als een heel fijngevoelig afscheid. Ds. Faber besloot zijn toespraak met de woorden: *"Misschien komt er eens een moeder, die vraagt naar haar kind. Misschien ook wel een verloofde. Of was hij getrouwd? We weten het niet. In het buitenland spreekt men van den onbekenden soldaat; maar*

dat wij in Hoogeveen bij het graf van een onbekende moeten staan, is nog nimmer voorgekomen en zal misschien ook nooit meer voorkomen."

Het verhaal van de drie doden en de ene onbekende werd afgedrukt in kranten. Syb's schoonvader las het en besloot te gaan informeren. Bij de sloot werd een bril gevonden. Dat was de bril van Syb. Ook Syb's weduwe herkende de bril. Er werd gekozen voor opgraven. Dat gebeurde de 17^e april. Als eerste moest de schoonvader het lichaam identificeren. Het bleek inderdaad om Syb te gaan. Vervolgens werd Syb geïdentificeerd door To. Sybrand Jan van der Linde werd opnieuw begraven in Dedemsvaart. Op 25 juli 1945 kon het overlijden van Syb worden vastgelegd in een overlijdensakte van de gemeente Ruinen. Het Spaarbankbos viel toentertijd onder Ruinen. Jaren later werd Syb herbegraven op de erebegraafplaats in Loenen, vak E nummer 746. Op zijn huidige graf staat niet de datum waarop hij als overledene werd gevonden, maar zijn echte overlijdensdatum, 9 april 1945. Dit in tegenstelling tot Albert Eggen en Johan Dhont, die 11 april op hun grafsteen kregen. De dag dat ze gevonden werden. In het register van de oorlogsgravenstichting staat Syb omschreven als "Student, lid verzet". Dit kan gemakkelijk een verkeerd beeld geven als we zijn achtergronden niet kennen. Hij was student toen hij vrijwillig als pro-Duits kind uit een NSB-gezin in

Duitsland ging werken. Als onderduiker, na zijn huwelijk, kan hij inderdaad als lid van het verzet worden beschouwd, maar hij werd niet als verzetslid gefusilleerd. Hij was op het verkeerde moment op de verkeerde plaats bij de verkeerde mensen, die onder druk van de omstandigheden op een totaal verkeerde manier afwerkten met gevangenen, in een situatie van complete willekeur. Drie mensen werden gefusilleerd door de bezetting van Ten Arlo, terwijl op diezelfde dag in kamp Ten Arlo drie andere gevangenen werden vrijgelaten die het geluk hadden 'goede' bezetters als bewakers te treffen.

Syb's vader werd na de bevrijding ontslagen, vanwege zijn NSB-sympathieën. Hij moest een jaar leven zonder inkomen en kon dat volhouden doordat familiebezittingen, stukken grond, in Joure werden verkocht. To van der Merwe hertrouwde 14 juli 1949 met Jurjen Evert Helfrich. Dit werd een echte vader voor de kleine Jan Sybren van der Linde. "Dat is mijn oudste zoon", zei vader steeds, om de kleine helemaal het gevoel te geven welkom te zijn.

De overlijdensakte van Sybrand Jan van der Linde, van 25 juli 1945!

No. 52 Blad 14

Heden, vijf en twintig juli
negentien honderd vijf en veertig, verscheen voor mij, Ambtenaar van den Burgerlijken
Stand der gemeente Ruinen
Visser, Stella
oud een en dertig jaren, wachmeester te de Koningstijl 1111
rechauser wonende te Ruinen
die verklaarde, daarvan uit eigen wetenschap kennis dragende, dat op Elf April
deres jaars
te Ubbena uur naal minuten
in deze gemeente is overleden: bevonden: van der Linde, Syb
brand Jan, echtgenoot van: van der Merwe,
Catharina, Maria
oud drie en twintig jaren, geboren te ilgravenhage
koopman wonende te Amsterdam, Toth
van: van der Linde, Jan, hoofdinspecteur van publie-
ke werken en van: Poth Grijtje, lander bezetser, beide
wonende te Amsterdam.

Waarvan akte, welke is voorgelezen.

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]